Litteratur

Skatt på arv och skatt på gåva. Kommentar till 1941 års förordning om arvsskatt och gåvoskatt av *Bratt* och *Fogelklou*. Tredje översedda och utökade upplagan utgiven av Norstedts 1966, 358 s. Pris inb. 47 kr. Anmälan av docent Göran Englund.

Redan två år efter andra upplagan föreligger nu en tredje utgåva av Bratts och Fogelklous välkända kommentar till arvs- och gåvoskatteförordningen. Efter förra upplagan har det tillkommit några nyheter i lagstiftningen, varvid främst märkes 1964 års omläggning av systemet för inbetalning av skatt. Av intresse är även att kammarkollegiet fr. o. m. den 1 juli 1965 av Konungen förordnats såsom granskningsmyndighet. På rättsfallsområdet har åtskilligt tillkommit sedan förra upplagan. Med hänsyn till den försening, som av särskilda skäl drabbat rättsfallsutgåvan av Nytt Juridiskt Arkiv, har 1965 års rättsfall måst medtagas i ett särskilt tillägg. Även några mycket betydelsefulla beslut av HD under år 1966 angående partiella arvs- och testamentsavståenden har kunnat redovisas däri.

Vid min anmälan av andra upplagan å s. 364 ff i 1964 års Skattenytt har jag på några punkter framlagt andra uppfattningar än de i kommentaren redovisade. Vissa av dessa meningsskiljaktigheter kvarstår helt naturligt. Det saknas anledning att här närmare uppehålla sig vid dessa. Endast på en punkt skulle jag vilja återkomma, nämligen till tolkningen av rättsfallet NJA 1939 s. 220. Frågan gällde om den förmånliga skatteskala, vars motsvarighet nu upptages såsom klass III i 28 § AGF, skulle kunna tillämpas på ett legat till Centralförbundet för arbetets frihet. I HD ansågs sådan tillämpning icke kunna ske. I den föregående upplagan av kommentaren upptogs fallet under rubriken "Politiskt ändamål". Mot detta invändes i min föregående anmälan, att förbundet enligt sina stadgar var opolitiskt samt att därtill dödsboet yrkat att förbundet skulle beskattas enligt den förmånliga skalan dels av den anledningen att dess syfte var att främja landets näringsliv och dels av det skälet att det sökte fullfölja vissa sociala syften. I tredje upplagan (s. 157) upptages fallet under samma rubrik som tidigare och HD:s beslut förklaras i denna sista utgåva med att man sannolikt ansett ändamålet vara av "väl extrem natur". Denna tolkning måste innebära, att HD skulle ha lagt en politisk värdering till grund för sitt ställningstagande. Ur skilda synpunkter skulle det vara beklagligt om den ifrågavarande bestämmelsen skulle tvinga domstolarna att giva uttryck för sådana värderingar. Det kan emellertid ifrågasättas, om den i kommentaren lämnade tolkningen är riktig. Kravet för den förmånligare behandlingen i skatteavseende var enligt den vid tiden för ifrågavarande dödsfall gällande avfattningen av 19 § i 1914 års förordning, att sammanslutning kunde anses ha till ändamål att fullfölja övervägande politiska syften. Om man nu i HD, trots att förbundet i egna stadgar betecknat sig såsom opolitiskt och något yrkande

Open access från www.skattenytt.se, 2026-05-21 21:48:05

om att behandlas såsom politisk sammanslutning icke framställts, övervägt och avvisat möjligheten att medge den förmånligare behandlingen enligt bestämmelsen för politiska sammanslutningar, synes det mig ligga närmast till hands att antaga, att rekvisitet "övervägande" icke ansetts vara uppfyllt. I förbundets stadgar har nämligen ett antal andra syften skjutits i förgrunden, vilka icke kan betraktas såsom utpräglat politiska.

En hittills icke uppmärksammad fråga angående framskjuten beskattning har upptagits till behandling i den nya upplagan, nämligen om sådan beskattning kan ske i de fall av partiellt avstående, där arvinge avstår från äganderätten till viss andel eller beloppsmässigt fixerat värde av arvet men samtidigt förbehåller sig rätten till avkastningen därav under sin livstid eller bestämd tid (s. 28). Utan tvekan skulle en framskjuten beskattning i dylika fall vara klart motiverad utifrån de skäl för sådan beskattning, som anförts i motiven till 6 § AGF. Den som förvärvar äganderätten kan ju till följd av begränsningar i förfogandemöjligheterna vara helt ur stånd att vid förvärvstillfället uppbringa de för skattens erläggande erforderliga medlen. Det är väl närmast med hänsyn till detta som man i kommentaren intager den ståndpunkten, att i nämnda fall — trots att avståendet är en rättshandling som sker efter arvlåtarens frånfälle — reglerna i 6 § AGF möjligen får "anses vara analogiskt tillämpliga". Försiktigheten i ståndpunkten synes väl vara på sin plats. Frågan när analogisk lagtolkning bör ske och när en tolkning e contrario skall anses riktig hör till de mera oklara inom juridiken. I den förevarande situationen föreligger en lagregel med en klart avgränsande tidsbestämmelse ("annan före dödsfallet tillkommen rättshandling") samt ett fall, som ligger på den andra sidan tidsgränsen. Om framskjuten beskattning i det föreliggande fallet skall kunna medgivas, synes det vara nödvändigt att konstatera, att detta sker i strid med lagens klara ordalydelse och att det enbart grundas på det i lagmotiven tydligt uttalade syftet med bestämmelsen. Det torde vara mycket tveksamt om man i de allmänna domstolarna skulle vilja acceptera ett sådant förfarande.

Ytterligare en fråga, som det kan finnas anledning att beröra, gäller arvsskattens fördelning mellan de skilda delägarna. I två uppsatser i SvSkT har jag närmare utvecklat hur skatten enligt 54 § AGF dem emellan skall fördelas. Därvid har jag hävdat, att fördelningsregeln icke får uppfattas såsom dispositiv i den meningen, att arvingarna och testamentstagarna skulle utan gåvoskattekonsekvenser i strid med nämnda regel äga fördela den av dödsboet förskjutna skatten sig emellan. Så kan endast ske inom ramen för avståendeinstitutet. Mot detta har i kommentaren (noten å s. 255) gjorts gällande, att uppfattningen icke är förenlig med den "avtalsfrihet", som eljest i princip gäller ifråga om kvarlåtenskapens fördelning vid arvskifte. Det är nu inte alldeles klart vad som avses med denna invändning. Självfallet står det delägarna fritt att avtala om fördelning av tillgångarna i boet efter gottfinnande. Men om någon delägare — utom ramen för avståendeinstitutet — uppenbarligen låter honom tillkommande värden överföras till annan delägare eller till legatarie, måste gåvobeskattning ske. Att frågan tänkts avgöras på detta sätt framgår i varje fall klart av arvsskattekommitténs resonemang å s. 71—73 i

Open access från www.skattenytt.se, 2026-05-21 21:48:05

SOU 1939:18. (Gränsdragningen mellan arv och köp har av HD i plenum i fallet NJA 1920 s. 460 däremot avgjorts efter andra riktlinjer. Se även RÅ 1941 ref. 51, SOU 1932:16 s. 507—509 samt Eberstein, Skatt till stat och kommun s. 497—500.) En annan sak är det sedan, att i samband med skiftet en omfattande värderingsfrihet måste accepteras, då det i sammanhanget ej sällan kan vara svårt att påvisa en gåvoavsikt. Besvärliga gränsdragningsproblem kan således uppkomma.

Såsom den enda moderna kommentaren till arvs- och gåvoskatteförordningen har "Skatt på arv och skatt på gåva" blivit alltmera oumbärlig. Anmälaren, som sedan en längre tid varit sysselsatt med en monografi över vissa arvsskatterättsliga frågor, kan endast uttrycka sin uppriktiga uppskattning av de möjligheter till en snabb, utförlig och tillförlitlig orientering i gällande rätt, som Bratt och Fogelklou öppnat. Utan deras förnämliga insats skulle varje fortsatt utredning på detta beskattningsområde vara avsevärt mycket mera komplicerad. Även på undervisningens område är boken till väsentlig nytta även om man för studenternas del skulle önska en mera kortfattad framställning i läroboksform. Sin största betydelse torde dock kommentaren ha inom det praktiska rättslivet. För varje jurist i vars arbetsuppgift ingår att upprätta testamenten måste det vara en nödvändighet att kunna förutse de arvsskatterättsliga konsekvenserna av skilda tänkbara testamentsalternativ. I det sammanhanget måste den föreliggande kommentaren vara ett oskattbart hälpmedel. Det vore tacknämligt om även för framtiden nya upplagor kunde påräknas med relativt korta intervaller.

Deklaration och beskattning, Skatterna på inkomst och förhögenhet, arv, gåva m m av John Bratt, 12:e översedda och reviderade upplagan, P. A. Norstedt & Söners förlag, Stockholm 1967, 345 sidor och häftad. Pris 27:—.

Ändringar i skattelagarna och nya författningar kommer i snabb följd. Genom att en del till vårriksdagen framlagda propositioner numera förskjuts till hösten har det blivit allt svårare för läro- och handboksförfattarna att i tid föra ut nyheterna till allmänheten. Särskilt bekymmersamt har det varit i år eftersom propositionen om villaschablonen framlades först till höstriksdagen. Bratt har tagit in de nya procentsatserna beträffande villaschablonen i förordet i stället för i texten. Härigenom har en försening av boken undvikits och författaren har åter lyckats med konststycket att få ut boken i början av året. En oskattbar fördel, särskilt för de som skall börja vårterminen med att lära sig skatter. — Även om Bratts bok främst är en elementarbok kan den också användas såsom handbok. Eftersom förlagets stora skattehandbok — GRS — av lätt insedda skäl inte kan komma ut årligen kommer Bratts bok också väl till pass som supplement till den stora skattehandboken.

Aktieägarens uppslagsbok 1966, P. A. Norstedt & Söners förlag, Stockholm, 266 sidor och häftad. Pris 18:—.

Boken innehåller uppgifter om samt-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-05-21 21:48:05

liga företag som den 1 november 1966 var inregistrerade på Stockholms Fondbörs jämte några företag som väntas ansöka om registrering. Boken, som är ett särtryck ur det stora verket Svenska Aktiebolag, fyller alla de krav man kan ställa på ett sådant uppslagsverk.

Lagen om företagsinteckning av Torkel Nordström, P. A. Norstedt & Söners förlag, Stockholm 1966, 140 sidor och inbunden. Pris 21:—.

Boken är en kommentar till lagen om företagsinteckning. Den innehåller också lagtexten till den nya lagen om vad som är fast egendom jämte några korta kommentarer till den lagen.

Deklarationshandledning för invandrare

Den i förra numret omnämnda deklarationshandledningen, som nu har utkommit, har rönt stort intresse. Den ursprungliga totalupplagan har måst ökas från 140.000 till 150.000 ex. Anmälaren har endast haft tillfälle att som hastigast ögna i den tyska upplagan. Den förefaller klart och redigt uppställd och bör därför bli till god hjälp för den krets deklaranter den vänder sig till. Handledningen omfattar åtta sidor jämte deklarationsblanketter.

Under allmänna avdrag punkt 6 i deklarationsbilagan har man såsom exempel på försäkringsbolag Vegetebolagen i den tyska upplagan och Folksam i de andra upplagorna. Ur pedagogisk synpunkt är det naturligtvis lämpligt med konkreta fall men principiellt är det inte tilltalande.

H. B.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-05-21 21:48:05